

Dk. Ted Hildebrandt, Historia ya OT, Lit., na Theolojia, Mhadhara #3

Usambazaji wa Biblia kutoka kwa Mungu kwenda kwetu

© 2020 Dk. Ted Hildebrandt

Huu ni hotuba namba 3 na Ted Hildebrandt juu ya Historia ya Agano la Kale, Fasihi, na Theolojia. Hotuba hii ilikuwa juu ya usambazaji wa Biblia kutoka kwa Mungu kwenda kwetu.

A. Muhtasari wa Maswali [0:0-2:43]

Tunafanyia kazi nini wiki ijayo? Mwanzo 26 hadi 50. Utamaliza kitabu cha Mwanzo wiki ijayo. Kwa hivyo hiyo itashughulikia hilo na kisha kimsingi kuna mambo mengine. Kutakuwa na nakala ya mvulana anayeitwa Sailhammer kwenye "Ramani za Cosmic." Kwa hivyo utapata wapi makala? Je, kuna mtu yeyote aliyeisikiliza hata kidogo? Ilisaidia au la? Sawa, kwa hivyo utakuwa unasoma Mwanzo 26 hadi 50 na nakala ya Sailhammer. Pia wiki hii tutaingia *Baba yetu Ibrahimu* Na kuna kurasa zilizochaguliwa hapo. Hatutasoma kitabu kizima, lakini kuna kurasa zilizochaguliwa za *Baba yetu Ibrahimu*. Kwa hivyo utafanya kazi na *Baba yetu Ibrahimu* na kisha mistari miwili ya kumbukumbu. Hatujamaliza nini? Biblia-robics. Tutamaliza Biblia ya Mwanzo leo. Kwa hivyo kimsingi kuna usomaji wa Mwanzo, *Baba yetu Ibrahimu*, nakala ya Sailhammer, mistari ya kumbukumbu, na Biblia-robics. Hiyo inapaswa kuifanya, kwa wiki ijayo.

Kutakuwa na maswali kumi, yenye thamani ya pointi kumi kila moja, na kwa kiasi kikubwa kitakachotokea ikiwa mtu atakosa hii, nadhani kulikuwa na mchezo wa mpira wa miguu au kitu kama hicho, wanapata wiki ya kutengeneza, kwa hivyo siwezi kuwarudisha nyuma hadi Alhamisi inayofuata. Ninachojaribu kufanya ni kuwarudisha Alhamisi usiku au Ijumaa asubuhi, kwa hivyo utawarudisha labda Ijumaa ijayo. Kwa hivyo basi tutafanya tu maswali, maswali,

maswali kila Alhamisi na karibu kila maswali matano kisha tunafanya mtihani. (*Mtu anauliza swali*) Hapana, hiyo ni kwa ajili ya mtihani; Lazima upate alama juu ya pointi fulani kwenye mtihani na pia kwenye maswali ya kujumuishwa katika chaguo la heshima.

Kwa hivyo hiyo ndiyo kazi inayokuja kwa wiki ijayo. Jambo lingine ni kwamba, usisahau kuwasilisha pesa zako kumi kwa vifaa vya kozi, usiache hiyo au itakuwa mara mbili wiki hii ijayo, nadhani ni Alhamisi ijayo au kitu kwa hivyo pata hiyo ASAP.

B. Biblia: kutoka kwa Mungu hadi kwetu [2:44-3:58]

Leo ni moja ya mihadhara ngumu zaidi ambayo ninafanya katika kozi hii. Kwa nini ninaanzisha hii katika kiwango cha wanafunzi wapya? Nataka kuwa mkweli kwenu na nataka muelewe jinsi Biblia ilitoka kwa Musa, na jinsi Biblia ilitoka kwa Isaya, na kutufikia. Kwa hivyo badala ya kuacha mambo haya bila kusemwa, basi kinachotokea ni kuruka katika muktadha wa chuo kikuu na profesa wa chuo kikuu anadai Biblia imejaa makosa na hujui anachozungumza. Ninataka kukupa kategoria hizi pana. Nyenzo ninazozungumzia leo, kusema ukweli kuna kozi nzima juu ya kutangazwa kuwa mtakatifu. Kuna kozi nzima, nimechukua kozi nzima juu ya ukosoaji wa maandishi na kwa hivyo ninakupa kwa dakika 30 kile kilichochukua kozi nzima. Ninajaribu kufanya mambo kuwa rahisi lakini ninajitahidi kukuelezea mambo haya. Ninahisi kujitolea kukuambia juu yao ili tu ujue mapema kinachoendelea. Leo itakuwa siku nzuri ya kweli. Baadhi ya mihadhara, tunapoingia kwenye Mwanzo mengi yatakuwa maoni yangu na jinsi ninavyotafsiri maandishi katika muktadha huu. Tunachozungumza leo sio maoni yangu, haya ni ukweli wa maandishi na tutajaribu kufanya kazi na hiyo.

C. Kutangazwa kuwa mtakatifu [3:59-5:53]

Kwa hivyo, kutangazwa kuwa mtakatifu - mara ya mwisho tulizungumza juu ya hili na kimsingi tulisema kwamba katika kesi hiyo, kwa mfano, na Petro na Paulo, Petro alisema kwamba maandishi ya Paulo yalikuwa katika kiwango sawa na Maandiko. Alisema, "wanapotosha barua za Paulo kama wanavyofanya

Maandiko mengine." Kwa hivyo barua za Paulo zilikubaliwa na Petro moja kwa moja kama mamlaka na Paulo anakubali kwamba Petro anakubali barua hizo kama zenye mamlaka. Sasa, kwa njia, ilichukua muda mrefu kwa kanisa kukusanya barua zote za Paulo? Paulo aliandika barua kwa kanisa la Kolosai. Kanisa hilo lilihifadhi barua hiyo na watu wengine hawakujua hata Paulo alikuwa ameandika barua hiyo. Kwa maneno mengine, je, Yesu alikuwa na Agano Jipya? La. Je, yeyote kati ya mitume, aliwahi kuona Agano Jipya lote? La. Waliandika vitabu vyao na kisha ikatolewa na ingelazimika kusambazwa. Unatambua kuwa mzunguko—unasema, "kwa nini hawakutuma nakala yake kwa kila mtu, ndivyo walipaswa kufanya." Ilichukua muda mrefu kuenea na kwenda kutoka mahali hadi mahali.

Kwa hivyo Petro anakubali vitabu vya Paulo. Je, Petro alijua maandishi yote ya Paulo? Hakuna njia aliyofanya. Kwa hivyo Paulo aliandika mambo anuwai, Petro alijua juu ya baadhi yao lakini bila shaka hakujua yote.

Kwa hivyo hapa kuna mfano mwingine na Danieli. Danieli aliishi wakati huo huo Yeria. Danieli alikuwa pamoja na Nebukadreza huko Babeli, Danieli alikuwa kwenye Shimo la Simba na hayo yote. Danieli anasema, "Hei, Yeria alisema kwamba Mungu alimwambia, tutakuwa Babeli kwa miaka 70 (Dan. 9: 2, 24)." Kwa hivyo Danieli anamnukuu Yeria, akisema hivi ndivyo Mungu alimwambia Yeria na anakubali mamlaka ya Yeria mara moja. Daniel anakubali mara moja na kusema tutakuwa hapa kwa miaka 70. Sasa tena, vitabu vya Kiyahudi pia vilipaswa kukusanywa na kuenea, na vitu kama hivyo? Kwa hivyo hiyo inafanya wakati.

D. Vigezo vya kutangazwa kuwa mtakatifu: Je, inadai kuwa inatoka kwa Mungu? [5:54-7:30]

Sasa vitabu fulani vinakubaliwa na vitabu fulani havikubaliwi. Ulijuaje ikiwa kitabu kiliingia kwenye mkusanyiko mtakatifu na ni zipi zilikataliwa? Kuna kanuni fulani za hilo na kwa hivyo hii inahamia kwa vigezo. Vigezo kuu vya kwanza ambavyo vilitumika kwa mchakato wa kutangazwa kuwa mtakatifu -

mchakato wa kutangazwa kuwa mtakatifu unamaanisha: kile kinachohitajika kupata kitabu kukubalika katika kanuni, maandiko matakatifu. Swali la kwanza, na hili ndilo swali kubwa, ni: "Je, kitabu hiki kimeongozwa na Mungu?" Kwa maneno mengine, "Je, kitabu kinadai kuzungumza kwa niaba ya Mungu?" Kwa hivyo, kwa mfano, inasema, "Asema Bwana"? Je, kitabu cha Isaya kinadai kuzungumza kwa niaba ya Mungu? Ndiyo. Je, Musa anasema, "Mungu aliniambia nami nikaandika"? Musa anasema hivyo. Vitabu vinadai kwamba Mungu alizungumza na mwandishi aliandika. Yereimia, "Hivi ndivyo asema Bwana/Bwana aliniambia hivi." Ezeieli amepata maono haya yote ya mifupa, mifupa hii kavu ikikuja pamoja. Ezeieli anaona mifupa na anadai kwamba Mungu alimwonyesha maono haya.

Sasa, kwa njia, fikiria juu ya vigezo hivi. Je, vigezo hivi vinatosha kuanzisha ni vitabu vipi vina mamlaka na ni vitabu vipi havina mamlaka? Je, kulikuwa na baadhi ya vitabu vinavyodai kuzungumza kwa niaba ya Mungu ambavyo pengine havikujumuishwa? Je, baadhi ya manabii walisema "asema Bwana," na hawakuwa manabii wa kweli wa Mungu? Ndiyo. Je, kulikuwa na manabii wengi wa uwongo? Ndiyo. Kwa hivyo kigezo hiki chenyewe kinaanzisha kanuni au tunahitaji vitu vingine?

E. Vigezo vya kutangazwa kuwa mtakatifu: Je, iliandikwa na nabii wa Mungu? [7:31-8:28]

Moja ya mambo mengine unayoweza kupima ni: iliandikwa na nabii? Ikiwa imeandikwa na mtu kama Isaya, unasema, "Isaya ni mtu mzuri sana, nabii wa Mungu, mtu mzuri sana." Sasa tuseme iliandikwa na nabii na nasema niliandika hii. Ninasema, "Mimi ni nabii wa Ahabu na Yezebeli na niliandika kitabu hiki." Je, unaweza kuikubali katika kanuni yako? La. Kwa njia, labda itakuwa ya kupendeza sana kusoma? Labda ingekuwa ya kupendeza sana kusoma, lakini usingekubali katika kanuni kwa sababu labda ilitoka kwa mtu ambaye alikuwa nabii wa Baali. Kulikuwa na manabii 400 wa Baali. Kwa hivyo, kwa maneno mengine, lazima uulize: vipi kuhusu tabia ya mtu aliyeandika hii? Isaya, Yereimia,

Musa, Samweli, Daudi, katika Zaburi. Kwa hivyo unauliza, iliandikwa na nabii wa Mungu? Je, iliandikwa na mwanamume wa Mungu au mwanamke wa Mungu? Kwa hivyo, iliandikwa na nabii? Unajua nini kuhusu mtu huyo? Hiyo ni hundi na usawa juu ya hili.

F. Vigezo vya kutangazwa kuwa mtakatifu: Je, inakubaliana na ufunuo uliopita? [8:29-9:04]

Je, inakubaliana na ufunuo uliopita? Ukiandika kitabu na katikati ya kitabu kinasema, "Unajua, Yehova yuko sawa, lakini Baali ni bora." Je, hiyo itawekwa kwenye kanuni au kutupwa nje? Imetupwa nje. Sababu? Kwa sababu haikubaliani na ufunuo wa awali, kwa sababu Mungu alisema, "Unapaswa kumwabudu Bwana Mungu wako na yeye tu unapaswa kumtumikia." Kwa hivyo ikiwa kitabu hiki kinakuja na kusema Baali ndiye yule, lazima uulize: je, hii inapingana na ufunuo uliopita? Hii inakuwa kigezo basi cha ikiwa kitabu ni cha kisheria na kinakubaliwa kama Maandiko matakatifu.

G. Vigezo vya kutangazwa kuwa mtakatifu: Je, inakuja kwa nguvu za Mungu? [9:05-9:59]

Hapa kuna nyingine: Je, inakuja kwa nguvu za Mungu? Sasa hii ni ya kibinafsi. Je, vitabu fulani vinakuja kwa nguvu za Mungu? Unaposoma Maandiko, je, inabadilisha maisha yako? Ndiyo. Vitabu vina nguvu. Sasa unaposoma kitabu chako cha hesabu, swali: je, hiyo ina uwezo wa kukubadilisha? Wengi wenu huenda, nilisoma kitabu cha hesabu. Unasema, kwanza kabisa kusoma kitabu cha hesabu ni karibu kama oxymoron. Hata hivyo, unajua ninachosema? Lakini haiingii ndani ya nafsi yako. Umesoma, nilikuwa nikirejelea kabla tu sijaja hapa, kitabu cha Eli Wiesel *The Night*. Kuna mtu yeyote amesoma hiyo - kitabu cha Eli Wiesel *The Night*? Unaposoma kitabu hicho, je, hiyo inapenya roho yako? Sasa nakuuliza, vitabu vya Maandiko vinakusogeza? Je, nguvu za Mungu zipo? Na jibu ni: ndio, lakini hilo ni jambo la kibinafsi.

H. Vigezo vya kutangazwa kuwa mtakatifu: Je, ilikubaliwa na watu wa Mungu? [10:00-10:50]

Hapa kuna kigezo kingine: je, inapokelewa na watu wa Mungu? Kwa maneno mengine, je, watu wa Mungu walipokea neno la Mungu? Katika Agano la Kale, watu wa Mungu walikuwa akina nani? Wayahudi. Kwa hivyo Wayahudi katika Agano la Kale, taifa la Israeli, makabila 12, walipokea vitabu hivi kama kanuni, kama kutoka kwa mkono wa Mungu, au kutoka kinywani mwa Mungu? Kwa hivyo, sisi kama Wakristo, tunapata wapi Agano letu la Kale kutoka? Je, tunaipata kutoka kwa Yesu na mitume? Hapana, kanuni ya Agano la Kale inatujia kutoka kwa watu wa Mungu katika Agano la Kale ambalo ni taifa la Kiyahudi. Wanatupa kanuni ya Agano la Kale. Kwa hivyo kanuni ya Agano la Kale inatoka kwa watu wa Mungu katika Agano la Kale. Je, walipanga ni vitabu gani vinapaswa kuwa ndani na ni vitabu gani visivyopaswa kuwa kwenye kanuni? Walipanga mambo hayo na ndio walikuwa wataalam juu ya hilo.

I. Antilegomena: Vitabu vilivyosemwa dhidi ya [Mithali, Esta...] [10:51-11:52]

Vitabu hivi vinaitwa Antilegomena. Sasa "anti" ni nini? "Anti" inamaanisha nini? Dhidi. *Anti* ni kinyume. *Lego* (kuna wanafunzi wangu wowote wa Ugiriki hapa?) *Lego* inamaanisha "kuzungumza." Kwa hivyo hizi ni: vitabu ambavyo "vinasemwa dhidi yake." Antilegomena ni vitabu ambavyo vinasemwa dhidi yake. Kuna vitabu vitano kati ya hivi. Vitabu hivi vitano vilisemwa dhidi yake na watu wa Kiyahudi. Watu wa Kiyahudi walikuwa na maswali juu ya haya na kwa hivyo "walisemwa dhidi ya [Anti-legomena]." Sasa kuna shida gani na vitabu hivi vitano? Kwa njia, Je, Wayahudi leo wanakubali vitabu hivi vitano? Ndiyo, wanafanya. Wanawakubali lakini walihojiwa wakati mmoja. Je, hiyo inasaidia kujua kwamba Wayahudi walihoji vitabu hivi? Je, Wayahudi walikuwa waangalifu kuhusu vitabu vipi walivyokubali katika kanuni? Haikuwa tu "Boom," moja kwa moja uko ndani. Walihoji vitabu na walikuwa waangalifu.

J. Antilegomena: Kwa nini Mithali ilihojiwa? [11:53-19:42]

Nani ana Biblia hapa? Je, tunaweza kufanya Mithali sura ya 26. Ikiwa nyinyi mna Biblia zenu, tutakuwa tukizitumia kidogo leo--Mithali sura ya 26 mstari wa 4. Basi naweza kuwa na mtu ambaye ni mzuri zaidi anipe, kwa nini usifanye Mithali sura ya 26 mstari wa 5. Atafanya Mithali sura ya 26 mstari wa 4 na atafanya Mithali sura ya 26 mstari wa 5. Kwa hivyo, kwanza kabisa, hebu tuelekeze mawazo yetu kwenye Mithali 26: 4. Mithali 26: 4 inasema, "Usimjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake, msije ukafanana naye." Kwa hivyo unakutana na mpumbavu, unapaswa kumjibu? Hapana, inasema "Usimjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake" kwa sababu ukijaribu kujibu utakuwa kama yeye. Kwa njia, umewahi kuona mtu yeyote akija na anauliza swali la kijinga na ninafikiria, wakati unapojaribu kujibu swali, unaishia kunaswa ndani ya upumbavu wao? Kwa hivyo Mithali sura ya 26 mstari wa 4 inasema, "Usimjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake, usije ukafanana naye." Sasa, Mithali 26:5 inasema nini? "Mjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake, asiye akawa na hekima machoni pake mwenyewe." Kwa hivyo swali linakuja, je, mistari hiyo miwili inapingana? Kwa njia, unaweza kuchukua hii nyumbani na unaweza

kuwaambia wazazi wako, "Hei, profesa wangu wa Biblia alinionyesha utata katika Biblia." Hapa tunaenda, hawa wawili, wanapingana. Mtu anasema asimjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake na mstari unaofuata unasema kumjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake. Biblia ina utata ndani yake, ndivyo tunavyojifunza katika Chuo cha Gordon. Je, kuna utata hapo? Ndiyo, lakini neno la Bwana halina dosari. Sasa unajua anapata wapi hii? Ikiwa utawahi kutaka mahali fulani ambayo inakuambia juu ya neno la Mungu na kusema jinsi lilivyo na dosari na kusema tena na tena, kama milioni, kweli mara 176. Ni sura gani katika Biblia iliyo na mistari 176? Kuna mtu yeyote anayejua hilo? Ni sura ndefu zaidi katika Biblia. Zaburi ya 119 ndiyo hasa aliyosema, "Neno la sheria halina dosari" na linaendelea, tena na tena, mara 176. Zaburi 119.

Swali: Je, kuna utata hapo? Wacha tuondoke kunukuu mistari ya Biblia na tuangalie mistari hii. Mistari hii inapingana. [Mwanafunzi: "Nataka kutoa maoni ya haraka juu ya upungufu. Biblia yangu iko katika Kireno na Kiingereza na toleo la Kireno, ilikuwa na maana." Sawa, kwa hivyo toleo la Kireno linasema nini? ("Sawa inasema, "Usijibu upumbavu kwa upumbavu kama wake.... vinginevyo utajilinganisha naye. Mjibu kwa upumbavu anaostahili, au kinyume chake, atafikiri kwamba yeye ni mwenye hekima.")

[Jibu la Hildebrandt] Sawa kabisa. Unaona walichofanya hapo? Je, walijaribu kuelezea aya hiyo? Sasa hiyo ni tafsiri au hiyo ni maelezo? Ni maelezo. Kwa kweli sio kile Kiebrania halisi kinasema. Kiebrania halisi, samahani, kinasema, "usimjibu mpumbavu." Kwa hivyo kwa maneno mengine ninachosema ni, je, watu wa Ureno walitambua kulikuwa na mzozo hapa? Walichofanya ni kwamba waliandika maelezo ili iweze, kuirekebisha na aina hiyo ya kitu. Kwa hivyo ndivyo walivyokuwa wakifanya.

Sasa nitasema hivi, kwa hivyo kuna utata hapo, ndio. Je, hii ni fasihi ya hekima? Fasihi ya hekima inasema: Je, unapaswa kumjibu mpumbavu au hupaswi kumjibu mpumbavu? Je, kuna wakati wa kumjibu mpumbavu na kuna wakati wa kutomjibu mpumbavu? Je, nyinyi mmewahi kuwa katika hali hizo? Wakati

mwingine inafaa kumjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake? Ndio, ni nini kibaya zaidi kuliko kuwa mjinga? Kuwa na hekima machoni pake mwenyewe. Kwa hivyo ikiwa utaona mpumbavu na anateleza chini kwa kiburi, usipojibu, atakuwa na hekima machoni pake mwenyewe. Biblia inasema, "Hei, mzuie asiwe mbaya kuliko mpumbavu, kwa kuwa mwenye hekima machoni pake mwenyewe." Walakini, ikiwa yeye ni mpumbavu na anauliza tu maswali ya bubu na utashikwa na swali, usimjibu mpumbavu kulingana na upumbavu wake. Kwa hivyo, kwa maneno mengine, Mithali 26: 4-5 inagongana kama hii, lakini inaita nini kutoka kwako kama msomaji? Je, ni lazima uwe na hekima na ufahamu ili kujua wakati hii inatumika? Kwa hivyo, kwa maneno mengine, ndio hatua yenyewe ya hekima, kuona migogoro hii na kusema, "Hei, lazima niwe na hekima ya kutosha kujua wakati wa kujibu na wakati usijibu." Hiyo ni sehemu ya hekima.

Kwa hivyo Wayahudi wanakubali kitabu cha Mithali na kwa kweli nadhani, hilo ndilo eneo langu la utaalam, Mithali ni moja wapo ya vitabu vya ajabu zaidi ulimwenguni, lakini napenda vitendawili hivi vidogo katika Mithali. Wanawaudhi watu tu na ikiwa hawajui Biblia, unaweza kuwanyanyasa watu. "Tafuta mstari huu, Mama, soma aya hii na kisha aya hiyo. Je, hawapingani na kila mmoja?" Kisha waangalie tu wakijibu. Ninachotaka ufanye, ni kuacha baadhi ya vitu ulivyopata mgongoni mwako. Soma maandishi ya Maandiko. Hapana, usilete Zaburi 119. Zaburi ya 119 iko hapa. Soma mistari yenyewe. Wanafanya migogoro. Hakuna njia ya kuzunguka hilo. Wanafanya migogoro. Namaanisha soma sehemu ya kwanza A ya 4 na A ya 5, wanapingana. Ikiwa huwezi kuona hiyo, unahitaji kuona hiyo. Kwa njia, Je, Wayahudi waliona hivyo? Ndiyo, walifanya hivyo. Ndio sababu walizungumza dhidi ya vitabu hivi; kwa sababu waliona mzozo. Kwa hivyo lazima uone mzozo. "Usimjibu mpumbavu," mstari unaofuata unasema, "mjibu mpumbavu." Mambo hayo mawili ni kinyume.

Sasa unaweza kujaribu kutatua mzozo, lakini unahitaji kuona mzozo ili uweze kuutatua. Ikiwa huoni mzozo, basi hakuna kitu cha kusuluhisha. Ninachosema ni kwamba unahitaji kuona mzozo. Wayahudi waliona mzozo huo.

Wengi kila mtu anayeisoma anaona mzozo, unahitaji kuona mzozo. Unahitaji kujiruhusu kuchanganyikiwa kidogo. Ili uweze kufanya kazi katika kutatua na kupata suluhisho. Ndio, inategemea mpumbavu. Inategemea hali hiyo na kwa hivyo sidhani kama unataka jibu moja-linafaa-yote na hii. Inajaribu kusema, lazima ujue kwa kuruka. Kile anachofanya ni kuhitaji utambuzi ndani yako. Inasema, "Hapa kuna chaguzi mbili ulizo nazo, unahitaji kuwa na utambuzi ili kujua wakati wa kutumia hii au la." Wacha tuendele kwenye inayofuata.

K. Antilegomena: Kwa nini Ezekieli alihojiwa? [19:43-21:23]

Kwa nini Wayahudi wengine walizungumza dhidi ya kitabu cha Ezekieli? Kwa sababu Ezekieli anazungumza katika sura ya 40 hadi 48 juu ya muundo huu wa hekalu ambao ni mkubwa sana kwa mlima wa hekalu. Sasa unajua Mlima wa Hekalu ni nini? Huko Yerusalemu, kuna mahali hapa na kuba ya dhahabu juu na kimsingi hii ni mlima wa hekalu. Wakati Ezekieli anaelezea Mlima wa Hekalu, ameupata mkubwa sana. Hakuna nafasi ya kutosha kwenye Mlima wa Hekalu kwa kile Ezekieli anaelezea. Kwa hivyo kile Wayahudi wanasema ni kwamba, haifanyi kazi. Unapoenda kuanza kuweka muundo huu wa hekalu lenye urefu wa maili huko juu kwenye Mlima wa Hekalu, Mlima wa Hekalu sio mkubwa sana. Haitaishikilia. Kwa hivyo baadhi ya Wayahudi wanaoishi Israeli, wanajua Yerusalemu, wanajua hii ni kubwa sana. Je, hiyo ina maana? Kwa hivyo walihoji. Suluhisho la hii ni kuuliza: Ezekieli anazungumza juu ya hekalu gani? Ni hekalu la baadaye.

Je, jiografia ya Palestina itabadilika? Je, Mlima wa Mizeituni utagawanyika? Ndiyo. Kwa hivyo kutakuwa na mabadiliko ya kijiografia na kwa hivyo anachoelezea ni katika siku zijazo. Hekalu la tatu la baadaye, hilo litakuja na kutakuwa na harakati hii kubwa ya dunia. Kwa hivyo inaonekana hekalu litakuwa kubwa kuliko ilivyo sasa. Lakini lazima uangalie siku zijazo. Haitafaa hapo sasa. Itabidi kuwe na misukosuko ya kijiografia. Kwa njia, je, Biblia inasema kutakuwa na misukosuko ya kijiografia katika nyakati za mwisho? Ndiyo. Kwa hivyo sisi ni wazuri. Kwa hivyo walimuuliza Ezekieli kwa sababu ya ukubwa wa

hekalu. Lakini tuko sawa na hilo kwa sababu ni wakati wa apocalypse katika siku zijazo.

L. Antilegomena: Kwa nini Esta aliulizwa? [21: 24-22: 26]

Sasa, kwa nini kitabu cha Esta kiliulizwa? Unajua walisema, "Esta ni mwanamke, unajua hatupendi vitu vya wanawake, kwa hivyo tutaondoa kitabu hicho" [utani]. Sasa kwa nini kitabu cha Esta kiliulizwa? Je, Wayahudi wanajivunia jina la Mungu - jina Yahweh au Yehova? Ni jambo kubwa kwao. Kitabu cha Esta hakitumii jina la Yehova mara moja, kamwe kamwe. Wayahudi walipitia kitabu cha Esta na wakasema, "Unajua, kitabu hicho hakitaji jina la Mungu." Kwa njia, unaposoma kitabu cha Esta, je, Mungu yuko katika kitabu hicho? Ndiyo. Mungu yuko katika kitabu chote lakini jina lake halijarejelewa kamwe katika kitabu. Kwa hivyo Myahudi alihoji kitabu cha Esta. Je, Wayahudi walikubali kitabu cha Esta? Je, wana sikukuu inayoitwa Purim ili kukumbuka ukombozi wa Esta wa Wayahudi kutoka kwa mauaji ya kimbari ya Uajemi? Purim ni sikukuu maarufu hadi leo, tutazungumza juu ya hilo baadaye. Lakini hata hivyo, kitabu cha Esta kilihojiwa lakini kilikubaliwa ingawa hakikutaja jina la Mungu.

M. Antilegomena: Kwa nini Mhubiri alihojiwa? [22:27- 26:51]

Kuna shida gani na Mhubiri? Mama yangu kweli amenipatia hotuba kuhusu Mhubiri. Anasema, "Hufundishi Mhubiri kwa wale watoto wa chuo kikuu sivyo?" Na ninasema, "Hapana, mama, ni sawa, hatufiki huko." Anasema, "Ah, siwezi kuelewa kitabu hicho. Sijui kwa nini hiyo iko katika Biblia." Na anaenda hivyo. Kwa nini watu wana shida, na kitabu cha Mhubiri? Ni furaha ya kuua. Sisi ni Wakristo kwa kweli kwa hivyo tunapaswa kuwa na furaha kila wakati. Unaposoma kitabu cha Mhubiri, ujumbe mkuu ni upi? Ujumbe mkuu ni ubatili, ubatili, na ubatili huu wote. Katika kitabu cha Mhubiri anasema, "Haina maana, haina maana, yote hayana maana." Swali: je, sisi kama Wakristo tunapenda kusema maisha hayana maana? Hapana, kwa sababu sisi ni Wakristo na kila kitu kinapaswa kutoshea pamoja. Walakini, je, baadhi yenu mnahisi katika sehemu kuu

za maisha yenu, kutokuwa na maana kwa maisha? Ndiyo. Kitabu cha Mhubiri kinaelezea hilo. Ndio sababu napenda kitabu. Mama yangu anachukia.

Sasa, watu wanatokaje katika kitabu cha Mhubiri? Usifanye hivi. Lakini hivi ndivyo wanavyofanya. Wananyakua sura ya mwisho. Katika sura ya 12 inasema, "Mcha Mungu, ushike amri zake, hii ndiyo wajibu wote wa mwanadamu." Kuna yeyote kati yenu aliyewahi kusikia Mhubiri akifundishwa kama ubatili, ubatili, yote ni ubatili lakini hiyo imechanganyikiwa lakini mwishowe anakuja "kumcha Mungu na kushika amri zake." Kwa hivyo una sura kumi na moja za mambo mabaya, halafu katika sura ya 12 anajikomboa kwa kusema, "Mcha Mungu na uzishike amri zake." Je, kuna yeyote kati yenu aliyemsikia Mhubiri akifundishwa hivyo? Sura kumi na moja za kutokuwa na maana na kisha sura ya 12 inavuta pamoja. Ninataka kukuuliza, je, Mungu ataweka sura kumi na moja katika Biblia yake ya mambo ambayo yote ni mabaya ili tuweze kushikilia mema? Nataka ufikirie juu ya kukumbatia sura kumi na moja za kwanza. Je, kutakuwa na nyakati katika maisha yako ambapo unahitaji kujua kwamba mmoja wa wanaume wenye hekima zaidi waliowahi kuishi alihisi kutokuwa na maana kwa maisha? Alihisi kuwa maisha yalikuwa mvuke. Hapo ndipo unapotazama pande zote na kugundua kuna maisha mengi kama hayo. Nataka ukubali hilo badala ya kulipuuza kwa sababu kusema ukweli utahisi hilo katika sehemu mbalimbali za maisha yako. Hapana, maisha sio wakati mmoja mkubwa wa furaha; Ninampenda Yesu, kila kitu ni kizuri. Labda kwenu nyinyi wenye umri wa miaka 18, lakini nina mtoto wa miaka 22 nyumbani ambaye amepitia vita. Yeye hafanyi jambo la furaha-Yesu kwa sababu amewaona marafiki zake wakipigwa kwa smithereens. Kwa hivyo ninachosema ni kuwa mwangalifu juu ya Ukristo wako. Mhubiri anaweza kukupanua kwa njia unazohitaji kuelewa na baadhi ya maswali makubwa ya maisha ambayo yanawasumbua baadhi ya watu katika msingi wa utu wao. Ukizunguka "Yesu mwenye furaha kila wakati," kuna watu ambao watakulipua kama wa kina na wa kawaida. Watamlipua Yesu pia kwa sababu watasema kwamba Yesu hana chochote cha kusema kwa kweli.

Ninachotaka kukuambia ni, "Je, Yesu anaweza kuzungumza na kutokuwa na maana kwa maisha?" Ndiyo, anaweza. Lakini unahitaji kuelewa na kukumbatia hilo na kushiriki hilo ili kuona ukombozi wa Yesu ukishiriki huko na kile Yesu anazungumza nacho ni sehemu ya ndani kabisa ya wanadamu. Rudi kwenye *Usiku*. Kumbuka ya Eli Wiesel *Usiku*. Kwa hivyo, hata hivyo, Mhubiri ni kitabu kizuri, usitupe sura kumi na moja za kwanza. Sikiliza wimbo wa zamani wa Byrds. Kuna kikundi cha zamani cha muziki baada ya Vita vya wenyewe kwa wenyewe kinachoitwa Byrds na waliimba, "Kuna wakati wa kila kitu, kuna wakati wa kuzaliwa, kuna wakati wa kufa. Kuna wakati wa..." Kwa hivyo basi fikiria juu yake, fikiria juu ya Hildebrandt nyuma katika Vita vya wenyewe kwa wenyewe na muskets zao, wakiimba wimbo wa Byrd. Lakini Byrds walifanya wimbo mzuri juu ya hii inayoitwa, "Geuka, Geuka, Geuka," --"Wakati wa kuzaliwa na wakati wa kufa" "kuna wakati wa amani, kuna wakati wa..." Kile? Na kwa Chuo cha Gordon, utapenda hii. "Kuna wakati wa amani" Amani, amani, amani, je, tunafanya amani? Mhubiri anasema, "kuna wakati wa amani" na wakati wa nini? "Wakati wa vita." "Wakati wa kuzaliwa, kuna wakati wa kufa." Inafurahisha sana kusawazishwa kama hiyo. Tunapenda upande mmoja tu wa usawa wakati mwingine. Lakini Mhubiri ni kitabu cha usawa wa ajabu.

N. Antilegomena: Kwa nini Wimbo wa Nyimbo uliulizwa? [26:52-30:36]

Nyingine ambayo mama yangu amenipatia mhadhara juu yake ni Wimbo wa Sulemani. Inaitwa "Wimbo wa Nyimbo." "Hufundishi hivyo kwa watoto wa chuo kikuu, sivyo?" Na jibu ni: "Hapana, mama, hatufiki huko." Kwa hivyo Wimbo wa Sulemani ni upendo wa Kristo kwa kanisa lake, unaoonyeshwa kwa maneno ya kimwili ya uhusiano wa upendo kati ya mwanamume na mke wake. Je, unaamini hivyo? Watu wengi wa kanisa la kwanza walifundisha hivyo. Walidumisha Wimbo wa Nyimbo ulikuwa uhusiano wa upendo wa Kristo na kanisa. Je, Nyimbo za Nyimbo ni wimbo wa mapenzi? Hapo zamani za kale waliniajiri kufanya marekebisho ya ufafanuzi wa Jamieson, Fausset na Brown. Ni ufafanuzi maarufu wa zamani wa Biblia. Waliniajiri kwenda kwenye Wimbo wa

Nyimbo na kusasisha ufafanuzi kutoka miaka ya 1800 hadi karne ya 20 . Kwa hivyo nilikuwa nikipitia, nilijua ni mbaya, lakini sikujua ilikuwa mbaya sana. Kinachotokea ni kwamba, kuna mahali paitwapo Ugarit. Ikiwa hii ni Israeli, juu ya Israeli, kaskazini mwa Israeli, wana mahali paitwapo Ugarit. Walipata rundo la vidonge huko kutoka karibu 1200 KK katika lugha inayoitwa Ugaritic ambayo nimepata fursa mbaya ya kulazimishwa kujifunza. Katika Ugaritic, kuna kila aina ya taswira na nadhani picha hiyo inafanana na nini? Picha katika Wimbo wa Nyimbo. Tunajua anamaanisha nini wakati anazungumza juu ya maua haya yote na mimea hii yote, tunajua hiyo inamaanisha nini sasa? Ndiyo, tunafanya. Je, ni kweli, nisemeje, Wimbo wa Nyimbo ni kitabu cha ngono sana? Na jibu ni: ndiyo. Kwa njia, sehemu nzuri ni kwamba, mengi yanategemea picha kwa hivyo haujui inazungumza nini na hiyo labda ni nzuri. Lakini ninachosema ni, ndio. Unajibu, "Hildebrandt unatengeneza hii tu." Sifanyi hii, huu ndio ukweli na tunajua picha hizo ni nini na ni wazi sana. Kwa njia, ni nani aliyefanya ngono? Mungu alifanya hivyo. Kwa hivyo unachokiona hapa ni uhusiano huu mzuri wa kimapenzi. Kwa njia, je, kizazi chako kina tatizo na hili? Ninaiita muongo wa uharibifu. Nyinyi mnakomaa lini? Takriban 14, 15. Watu hawaolewi hadi wawe na umri wa miaka 20, una miaka kumi. Hiyo imeunda shida kubwa katika utamaduni wetu kwa suala hili lote la ujinsia? Wimbo wa Nyimbo unachosema ni, "Hapana, ni nzuri. Ni moja ya mambo mazuri zaidi katika maisha yote."

Biblia inaielezea kama miti na maua tu na kwa hivyo hiyo ni nzuri. Kwa hivyo kwa njia, Je, Wayahudi walikuwa na matatizo na Wimbo wa Sulemani? Wayahudi walijua ilikuwa ikizungumza nini. Vijana hawa wote wamevaa kofia zao nyeusi na vidokezo vya curly. Ninachosema ni kwamba, walijua kitu hiki kilimaanisha nini? Walijua maana yake na walihoji ikiwa inapaswa kuwa katika Biblia. Sasa je, walijumuisha Wimbo wa Nyimbo katika Biblia? Ndio, walijumuisha lakini kulikuwa na maswali kadhaa juu yake, hiyo ndiyo yote ninayosema.

Kwa hivyo hao watano ndio wanaouita "Antilegomena." Sasa hii ni kanuni ya Agano la Kale, hivi ndivyo vitabu vinavyokubalika. Ni nani aliyetupa kanuni ya Agano la Kale? Watu wa Mungu katika Agano la Kale. Sasa watu wa Mungu walikuwa akina nani katika Agano la Kale? Wayahudi. Kwa hivyo Wayahudi wanatupa kanuni ya Agano la Kale. Je, Wayahudi wenyewe walihoji vitabu vyao vitano? Ndio, hawakuingia tu kiotomatiki. Walihoji. Hizi ni Antilegomena. Walihoji Mithali, walimhoji Mhubiri, walimhoji Esta, Wimbo wa Nyimbo, na wakamhoji Ezekieli. Kwa hivyo hizo ni Antilegomena.

O. Vitabu vya Apocrypha au Deutero-canonical [30:37-35:18]

Sasa Apocrypha ya Agano la Kale, Apocrypha ya Agano la Kale ni nini? Apocrypha ya Agano la Kale ni vitabu ambavyo vinakubaliwa na Kanisa Katoliki lakini havikubaliki na Waprotestanti kwa ujumla. Hivi vitakuwa vitabu kama Wamakabayo. Kuna mtu yeyote amesikia juu ya kitabu cha Wamakabayo? Wamakabayo 1 na 2, Bel na Joka, Hekima ya Ben Sirach, Hekima ya Sulemani na wengine. Kwa njia, je, vitabu vya Apocrypha ni muhimu sana kusoma? Ndiyo, wao ni. Agano la Kale lilianzishwa wakati Musa anaanza kuandika. Swali kubwa la tarehe ya Musa, 1400 au 1200 KK kuna mjadala mkubwa juu ya hilo. Agano la Kale linaisha lini? Mimi husema kila wakati, ninamwita mtu huyu Malaki, wa mwisho wa manabii wa Italia. Hata hivyo, Malaki anaimaliza 400 KK. Ni nini hufanyika kati ya 400 KK na Yesu? Nini kinatokea kati ya 400 na 0? Je, Agano la Kale linatuaambia chochote kilichotokea baada ya 400, wakati Malaki alitabiri? La. Hakuna kitu, sifuri. Vitabu vya Apocrypha vinatoka katika kipindi hicho cha miaka 400, kati ya wakati wa Malaki na wakati wa Yesu. Moja ya vitabu ambavyo vinavutia sana na kwa kweli ninapofanya Agano Jipya, tunaishia kusoma kitabu cha Wamakabayo. Kuna mtu huyu, Antiochus Epiphanies, yeye ni kama mpinga-Kristo wa uwongo na anazunguka akiwaua Wayahudi na kufanya mambo mabaya sana. Wavulana wa Maccabees wanainuka na wao ndio nyundo. Wanatoka nje na kuwapiga Wasyria hawa. Kwa hivyo Wasyria wanawapiga Wayahudi na Wayahudi wanawafuata. Haya yote yameandikwa katika kitabu cha

Wamakabayo [karibu 167 KK]. Sasa, swali: hiyo ni sehemu ya neno la Mungu au la? Ni historia ya kupendeza sana na ni historia muhimu sana. Kwa njia, nyote mnajua hili, Wamakabayo walipigana dhidi ya Antiochus Epiphanes wa Syria na wakamshinda. Walisafisha hekalu na walikuwa na Sikukuu ya Taa kusherehekea utakaso wa hekalu kutoka kwa mtu huyu wa mpinga Kristo, Antiochus. Waliita "Sikukuu ya Taa." Nyinyi nyote mnajua, inaitwa furaha nini? Wewe ni Myahudi. Furaha nini? Heri ya Hanukah! Unafikiri Hanukah anatoka wapi? Hanukah anatoka kwa Wamakabayo. Karibu 167 KK, maelezo sio muhimu kwetu katika nyakati za Agano la Kale lakini ninachosema ni kitabu cha Wamakabayo ni usomaji muhimu. Ni usomaji wa kuvutia, lakini je, ni neno la Mungu? Haya ni maswali mawili tofauti? Kwa hivyo ni muhimu kusoma. Je, Wayahudi walikubali Apocrypha kama Neno la Mungu? Je, Apocrypha ni sehemu ya kanuni takatifu ya Kiyahudi? Jibu ni: hapana. Tunapata wapi kanuni zetu za Agano la Kale kutoka? Watu wa Kiyahudi. Watu wa Kiyahudi hawakubali Apocrypha na kwa hivyo hatukubali pia. Kwa hivyo Apocrypha ni usomaji wa kupendeza sana lakini sio kwa kiwango cha neno la Mungu na kwa kiasi kikubwa kama Waprotestanti hatukubali hilo. Kuna migogoro na sehemu zingine za Maandiko na vitu kama hivyo lakini ninapendekeza kuisoma. Inavutia.

Kuna mila ambapo vitabu hivyo viliwekwa na Septuagint (karibu 150 KK) na katika Vulgate ya Kilatini (AD 400). Na kwa hivyo walifanya mengi na Vulgate ya Kilatini. Walikuwa huko. Sasa watu wengi wanafikiri waliwekwa kando ya vitabu vya kisheria, kwamba walikuwa usomaji muhimu lakini waliwekwa kando. Lakini walisema waliwekwa kando na ghafla kama hivyo na wakateleza ndani. Baadhi ya mafundisho ambayo Kanisa Katoliki la Roma linashikilia kwamba Waprotestanti hawajumuishwa katika Apocrypha. Kwa njia, baraza la kwanza la kanisa ambalo lilikubali Apocrypha kwa uwazi lilikuwa Baraza la Trent, 1545. Sijui tarehe kamili lakini ilikuwa katika mamia 15 au 16 BK. Je, hiyo imechelewa kidogo? 1500 BK, hiyo imechelewa kidogo. Kwa hivyo ninachosema ni kwamba hiyo ilikuwa majibu dhidi ya Uprotestanti. Wayahudi

hawakubali. Walisoma Ben Sirach. Wayahudi ni wataalam wa Apocrypha kwa sababu inasimulia historia yao kwa kipindi hicho cha miaka 400 lakini hawakubali kama Maandiko. Kuna mijadala mikubwa juu ya hili.

P. Pseudepigrapha [35:19-38:51]

Pseudepigrapha. "Pseudo" inamaanisha nini? Ikiwa kitu ni "bandia" - ni uwongo. Kwa hivyo Pseudepigrapha ni "maandishi ya uwongo" ambayo hayakubaliki na mtu yeyote. Haya ni maandishi ambayo kila mtu anakubali ni ya uwongo. Wao ni uwongo. Kuna mtu yeyote anayekumbuka wakati unasoma Mwanzo katika sura ya 5 nadhani ilikuwa? Inasema, "Henoko alitembea na Mungu naye hakuwa kwa maana Mungu alimchukua." unajua kuna kitabu kinachoitwa Kitabu cha Enoko? Je, hungependa kusoma kuhusu Henoko? Kitabu cha Enoko. Unapokuwa katika Agano Jipya, Agano Jipya Pseudepigrapha, una kitabu kinachoitwa Injili ya Tomaso. Haingekuwa nzuri sana kusoma juu ya Thomas. Unakumbuka kumtilia shaka Thomas? Ana injili - Injili ya Tomaso. Sasa hii inakaribia Neno la Mungu au mambo haya yanazidi kuwa ya kushangaza na ya kushangaza? Kwa kweli, kuna mtu yeyote anayekumbuka, hii ilikuwa karibu miaka minne iliyopita, wakosoaji wa Biblia na wasioamini Mungu kabla ya Pasaka wana kile ninachokiita "Mshangao wa Pasaka." Hapana, niko mzito, kila Pasaka wanakuja na kitu katika jaribio la kudharau Ukristo. Wakati huu walifanya Injili ya Yuda. Je, kuna mtu yeyote anayekumbuka hilo? Ilitoka karibu na Pasaka, Injili ya Yuda. Kwa hivyo nilipata nakala na nilifikiri nitasoma hii kwa sababu tu lazima nibishane nayo. Nilikatishwa tamaa sana kuwa mkweli kwako. Baada ya kusoma aya ya kwanza, ni dhahiri kwamba Injili ya Yuda ni maandishi ya Gnostiki. Mara tu ninaposema maandishi ya Gnostiki unazungumza karne ya pili au ya tatu BK. Ni kuchelewa sana. Kwa maneno mengine, imeandikwa baada ya Yesu, ni maandishi ya Gnostic. Nilikatishwa tamaa sana. Haikuwa hata changamoto. Unataka kuwa na uwezo wa kupata nyama kidogo ya kupigana nayo. Hata katika ufunguzi ilikuwa wazi maandishi ya Gnostic. Kwa hivyo nilisoma jambo zima, lakini ilikuwa ya kukatisha tamaa tu. Ni wazi ni maandishi ya

Gnostic ya marehemu. Mara tu ninaposema maandishi ya Gnostiki ni hayo yatakuwa Maandiko kwa sababu hiyo ni kama miaka mia moja, miaka mia mbili baada ya Agano Jipya kwa hivyo haifai kwa wakati. Natumai watakuja na bora zaidi mwaka huu.

Kwa hivyo hiyo ni Pseudepigrapha. Kwa njia, kuna yeyote kati yenu aliyewahi kusoma hadithi kuhusu Yesu? Je, umewahi kujiuliza jinsi Yesu alivyokuwa kati ya alipokuwa mmoja na alipokuwa na umri wa miaka kumi na sita - hakuna kusubiri kabla ya kuwa na umri wa miaka thelathini? Baadhi ya Pseudepigrapha hizi zina hadithi za Yesu mchanga anapofika huko nje na anapigana na watoto. Anachukua vumbi na kuifanya kuwa njiwa na anaenda (kama hiyo) na njiwa huruka. Kwa hivyo haya yote ni mambo mazuri sana. Pseudepigrapha itajaribu kujenga upya maisha ya mapema ya Yesu kulingana na Agano Jipya Pseudepigrapha. Je, kuna mtu yeyote anayekubali Pseudepigrapha kuwa injili? La. Lakini, kwa njia, wakosoaji watajaribu kuitumia kumdhalilisha Yesu kwa sababu wana hadithi za porini na za wacky. Wanavutia sana ingawa. Kwa hivyo ndio, hiyo ndiyo aina ya vitu wanavyotumia. Lakini tena, kwa waumini hii ni kanuni, hii ni Apocrypha, hii iko kwenye uwanja wa mpira. Hakuna mtu anayekubali Pseudepigrapha kama Maandiko matakatifu.

Q. Mwandishi Kunakili Biblia: Usambazaji wa maandishi zaidi ya miaka 3000 [38:52-40:36]

Usambazaji - hapa ndipo mambo yanapokuwa magumu. Makini, mambo haya ni magumu. Je, Mungu alitumia michakato yenye dosari kuhifadhi neno lake? Je, Mungu alitumia watu wenye dosari kuhifadhi neno lake? Unapataje Biblia kutoka kwa Musa, ambaye wanasema aliandika kutoka 1440 au 1200 KK (kuna mjadala mkubwa ikiwa Musa alikuwa 1440 au 1200). Unaipataje kutoka 1200 KK hadi karne ya 21? Biblia ilishuka vipi kwetu? Waandishi walipaswa kunakili tena na tena na tena. Lakini kuna shida gani wakati kitabu kinakiliwa kwa mkono bila ukaguzi wa tahajia tena na tena? Je, makosa yanaingia? Unaweza kunakili kwa mkono, au unajua mtu yeyote ambaye angeweza kunakili kitabu cha

kurasa elfu bila kufanya makosa? Sasa je, Mungu alizungumza na manabii? Ndio, kwa hivyo tuna uhusiano wa moja kwa moja wa Mungu hapo. Je, waandishi ni wanadamu wa kawaida wanaiga? Kukunjwa kwa Bahari ya Chumvi kulikuja lini? Kwa miaka 2000 watu wamekuwa na Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi? La. Hilo ni jambo ambalo limetokea tu tangu 1948. Kwa hivyo mtu yeyote kabla ya hapo hakujua hata kuwahusu. Tutarudi na kugonga Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi baadaye.

R . I Samweli 13: 1 lahaja ya maandishi/kosa la nakala [40: 37-46: 48]

Acha nikuonyeshe shida ya nakala katika maandiko yako. Acha nikuonyeshe katika Biblia zako. Nani ana toleo la King James? Kuna mtu yeyote aliye na King James? Unaweza kuangalia 1 Samweli 13: 1. Kuna mtu yeyote aliye na ASV au NASV? Je, unaweza kuangalia 1 Samweli 13:1? Nani ana NIV? Basi ni nani aliye na ESV au NRSV? Kumbuka nilikuambia ESV ilikuwa aina ya kugonga kwa RSV. 1 Samvuli 13:1. Sasa ninachotaka mfanye ni kwamba, ikiwa nyinyi mmeppata Biblia zenu, nataka mzifungue kwa 1 Samweli 13: 1, na uangalie na uone Biblia yako inasema nini. Hili ni kosa la mwandishi. Sasa, kwa njia, hii inamaanisha kuwa unaweza kukubaliana nami au kutokubaliana nami au huu ni ukweli? Huu ni ukweli. Hizi ndizo maandishi tuliyo nayo. Zinaonyeshwa katika Biblia zako; sikiliza tafsiri mbalimbali za Biblia.

Kwa njia, toleo la New King James linasema kimsingi kitu sawa na Old King James. King James Version ya 1 Samweli 13: 1 inasema, "Sauli alitawala mwaka mmoja, kisha akatawala miaka miwili juu ya Israeli." Nataka ufikirie juu ya hilo. Je, mstari huo una maana sana? Kwa kawaida, ikiwa mtu huyo alitawala miaka miwili ungesema, "Alitawala miaka miwili." Je, hiyo inashughulikia kwamba alitawala mwaka mmoja? Inadhani kwamba alitawala mwaka mmoja. Kwa hivyo King James anasema, "Sauli alitawala mwaka mmoja kisha akatawala miaka miwili juu ya Israeli." Je, hiyo inakuvutia kama isiyo ya kawaida? Nataka ufikirie juu yake.

NASV, je, nifanye NASV kutoka kwa kichwa changu? Hii ni NASV kutoka 1977. Inasema nini? Ana mpya ambayo walirekebisha. Ni ya sasa zaidi. Ninarudi kwenye NASV asili na ASV ya 1901 na NASV ya 1977. Katika ile ya awali inasema, "Sauli alikuwa na umri wa miaka 40 alipoanza kutawala, akatawala miaka 32 juu ya Israeli." Hivyo ndivyo Biblia ya asili ya NASV ilisema sio mpya, wameirekebisha. Lakini ile ya 1977 inasema, "Sauli alikuwa na umri wa miaka 40 alipoanza kutawala na alitawala miaka 32 juu ya Israeli." Sauli alikuwa na umri gani alipokufa? 72.

Sasa wengi wenu mna NIV. Angalia NIV. Inasema, "Sauli alikuwa na umri wa miaka 30 alipoanza kutawala na akatawala miaka 42 juu ya Israeli." Sauli alikuwa na umri gani alipokufa? 72. Je, hiyo ni tofauti? Mmoja anasema kwamba alikuwa na umri wa miaka 40 na alitawala kwa miaka 32 na aya hiyo hiyo iliyotafsiriwa katika NIV inasema alikuwa na umri wa miaka 30 na alitawala kwa miaka 42.

Sasa ESV (na RSV) inasema, "Sauli alikuwa... umri wa miaka alipoanza kutawala na akatawala... na miaka 2 juu ya Israeli." Sasa kwa uaminifu ni yupi anayetupa kile maandishi yanasema? Maandishi ya Kiebrania yalisema nini? Je, ESV na RSV ni sawa? Nambari imekwenda. Kwa njia, tafsiri zako nyingi katika maelezo ya chini zilikuambia kuwa nambari hiyo imekwenda? Ndiyo. Je, ndiyo sababu unatumia maelezo ya chini kutoka kwa Biblia yako? Je, ni muhimu? Kwa hivyo kimsingi wanaweka maelezo ya chini: nambari zimekwenda. Sasa swali: je, ni muhimu kwako? Kweli, unasema, siamini kuwa imekwenda. Je, ni muhimu unaamini nini? Kusema kweli haijalishi unaamini nini, imekwenda. Huo ndio ukweli wa uaminifu. Imekwenda. Haijalishi kama wewe, mama yako, baba yako, mchungaji wako, mmishonari wako... haijalishi wanaamini nini. Nambari imekwenda. RSV inaiambia hivyo. NIV ilipata wapi 30 na 42? Kwa kweli, walienda kwenye kitabu cha Matendo na Matendo 13:21 inatoa dalili na walisoma nambari kutoka kwa Matendo. Walitengeneza nambari na kuiweka huko. Ndio, kwa hivyo maandishi ya Kiebrania hayana 40. Ukienda kwa Matendo sura ya 13,

ina baadhi ya nambari zinazotusaidia. Septuagint pia ingejaza nambari. Kwa hivyo ni nini kilitokea hapo? Hili ni kosa la mwandishi.

S. Marko 16 shida ya maandishi [46: 59-49: 50]

Kwa njia, Je, Biblia zako za kisasa zinakuambia wakati kuna shida ya maandishi? Je, wao ni waaminifu na wewe kukuambia kuna tatizo la maandishi? Geuza Biblia zako kwa Marko 16, angalia jinsi Biblia yako inavyoshughulikia Marko 16. Marko 16 ni shida kubwa ya maandishi: ni ngumu sana kutatua. Angalia Marko sura ya 16, sura ya mwisho ya kitabu cha Marko. Biblia yako inasema nini baada ya mstari wa 8? NIV yako inafanya nini katika Marko 16: 8-9? Kati ya hizo, ina nini? "Walitoka nje na hawakusema chochote kwa mtu yeyote kwa sababu waliogopa." Ni nini kinakuja mara tu baada ya hapo katika NIV? Kuna mstari. Kisha inasema nini? Je, inasema chochote kwenye mstari au inakupa tu mstari? (mtu anazungumza) Ndio, kwa hivyo "Marko 16: 9-20, baadhi ya maandishi bora tuliyo nayo hayana mistari hiyo" na zinaonyesha hilo kwa mstari. Kwa njia, wanakuwa waaminifu kwako? Wanakuambia tu, "Hei, kuwa mwangalifu na hii." Je, wanaiweka huko? Wanaiweka ndani lakini wanakupa onyo hilo. Watu wengine wanasema kuna mabadiliko katika diction na kwa hivyo iliongezwa baadaye. Kwa hivyo kuna mjadala mkubwa juu ya hili. Kwa njia, ilikuwa sawa kwa Biblia kuiweka lakini kuweka mstari huo hapo na kuelezea baadhi ya haya? Ndiyo.

Je, toleo la King James linaweka mstari? Je, King James, inaposema, "mashahidi wa mapema," je, King James alikuwa na mashahidi wowote wa mapema tulionao leo. Jibu ni: "Hapana." King James ilifanywa mnamo 1611. Mnamo 1611 BK, walikuwa na maandishi haya yote au yoyote? Hapana, hawakuwa nazo. Je, hiyo inamaanisha kuwa King James ana kasoro kabisa milele? Je, walifanya kadiri wawezavyo katika 1611? Tunajua zaidi sasa kuliko walivyojua mnamo 1611? Je, tuna maelfu ya maandishi zaidi kuliko yaliyokuwa nayo mwaka wa 1611? Ndiyo. Kwa njia, tunajua juu ya maandishi ulimwenguni kote sasa? Walikuwa Uingereza wakifanya hivi mnamo 1611, hawakuweza

kutuma barua pepe kwa mtu huko Budapest na kusema, "Hei, nipe hati yako." Walikuwa Uingereza, ilikuwa 1611, na walikuwa wamekwama. Usilaumu tafsiri ya King James kwa hilo.

T. 1 Yohana 5:7 tatizo la maandishi: Linganisha KJV na NIV/NRSV [49:51-52:18]

Mahali pengine ambapo King James ana shida halisi ni 1 Yohana 5: 7 na aya hiyo iliongezwa baadaye. Tafsiri zako zote za kisasa zitaacha aya hii. Kwa njia, una 1 Yohana 5: 7? Acha nikuambie tu juu ya kanisa la kwanza. Kanisa la kwanza katika miaka michache ya kwanza hadi mia tatu ya kanisa, je, walibishana juu ya mafundisho ya Utatu? Je, iliwachukua muda kuanzisha mafundisho hayo? Kwa hivyo walibishana huku na huko juu yake. Wakati mababa wa kanisa walipobishana huku na huko, je, walinukuu Maandiko huku na huko ili kuthibitisha hoja zao? Ndiyo, walifanya hivyo. Tuna rekodi za hoja. Je, walibishana kwa kutumia Maandiko? Ni kile ambacho ungetarajia mababa wa Kanisa kufanya, nyuma mnamo 200, 300, 400 BK, umri wa aina hiyo. Hivi ndivyo King James anasema, katika 1 Yohana 5: 7. Nataka ufikirie juu ya mafundisho ya Utatu hapa. "Kwa hiyo kuna watatu wanaoshuhudia mbinguni: Baba, Neno," neno ni nani?—Yesu, *Logos*, "na Roho Mtakatifu. Hawa watatu ni mmoja." Mstari huo unafundisha wazi sana mafundisho gani? "Baba, Neno, na Roho Mtakatifu. Hawa watatu ni mmoja." Je, hilo ndilo uwasilishaji ulio wazi zaidi wa Utatu unaoweza kupata popote katika Biblia? Hakuna aya ambayo iko karibu hata na hiyo. Je, unajua kwamba mstari huo haukuwahi kunukuliwa mara moja na mababa wa kwanza wa Kanisa? Wakati walikuwa wakijadili Utatu, hawakunukuu mstari huo. Je, hiyo inakuambia chochote? Mstari huo haukuwepo. Kwa kweli, mara ya kwanza mstari huo unajitokeza kimsingi ni katika 16th karne BK. Je, hiyo imechelewa kidogo? Kwa kweli, watu wengi wanaamini, kuna mtu anayeitwa, ninamwita Erasmus the Rascal. Erasmus the Rascal aliandika kwamba katika Biblia, watu wengine wanafikiria, kwa dau. Mtu fulani alimweka dau kuwa hawezi kwa hivyo alitafsiri kutoka Kilatini, kurudi kwa Kigiriki. Na kisha nini

kilitokea? Toleo la King James lilitumia maandishi ya Kigiriki ya Erasmus lakini Erasmus alikuwa ameandika aya hii na kwa hivyo waliweka katika tafsiri zao za KJV. Kwa hivyo hakuna noti huko, inasema tu aya hiyo. Utaona tafsiri zote za kisasa zinaiacha kwa sababu haipatikani kabla ya 16Th Karne. Je, unaelewa maandishi ya mapema? Je, tunayo katika maandishi ya papyrus? La.

U. Majadiliano ya jumla ya usahihi wa maandishi ya Maandiko [52:19-57:00]

Ninahitaji kusema hivi kwa wakati huu. Nina wasiwasi juu ya kupitia mambo haya. Hata darasa la mwisho mmoja wa wanafunzi alisema hii ni kama, ghafla unasema, "Ng'ombe mtakatifu, kuna makosa haya yote, Biblia nzima inawaka moto. Nani anajua? Adamu na Hawa, labda hawakuishi. Namaanisha labda, unajua, Kaini na Abeli labda hilo lilikuwa kosa la mwandishi. Jambo zima linapanda." Sasa unaelewa, Biblia. Acha nitumie Agano Jipya kwa mfano. Tuna maandishi 5,000 ya Agano Jipya. Je, tunaweza kulinganisha hizo 5,000? Je, tuna njia na taratibu? Kuna mvulana huko Princeton, hiyo ndiyo yote ambayo amefanya kwa maisha yake kwa miaka 67 ni kusoma maandishi haya na tofauti zao. Bruce Metzger ni jina lake. Mtu huyu ni wa ajabu. Alisoma maandishi haya ulimwenguni kote na kuyaweka pamoja. Maandishi 5,000. Tunajua juu yao, zimeratibiwa na aina hii ya vitu. Niambie, umewahi kusikia juu ya mvulana anayeitwa Plato? Ninasahau jina hili la mwisho. Plato pia aliandika wakati huo, tuna maandishi mangapi ya Plato? Tuna 5,000 ya Agano Jipya, una maandishi mangapi ya Plato? Labda una nini, maandishi 7-13 ya Plato. Oh, unasema vipi kuhusu Aristotle? Kuna mtu yeyote aliyewahi kuona maandishi ya Aristotle? Sawa, ni juu ya nene hii? Aristotle, ana mantiki, usemi, maadili, aina hiyo ya vitu. Unajua ni falsafa muhimu sana, *Maadili ya Nicomachean*. Nilifanya kazi kupitia hilo kidogo iliyopita mwenyewe. Ni maandishi mazuri, Aristotle alikuwa mtu kabisa. Unajua ni maandishi mangapi tunayo ya Aristotle? 120 au chini. Je, tuna ngapi katika Agano Jipya? 5,000. Je, tuna wangapi wa Aristotle? 120 au chini. Unaona kulinganisha? Je, Agano Jipya, limeanzishwa vyema kuliko kitabu chochote kwenye uso wa sayari hii? Hakuna sekunde ya karibu. Unatambua sio tu kwamba

tuna maandishi ya mapema ambayo watafsiri wa King James version mnamo 1611 hawakuwa nayo. Sasa tuna papyrus. Tuna papyrus inayoitwa P52, papyrus 52. Ina sehemu ya kitabu cha Yohana juu yake na nadhani papyrus hii ilianzia lini?

Kwanza kabisa, mtume Yohana alikufa lini? Je, aliishi hadi miaka ya 90 BK?

Tuna kipande cha kitabu cha Yohana kutoka ndani ya miaka 30 ya wakati John aliishi. Ndani ya miaka 30 ya wakati mtu huyo aliishi. Tuna kipande cha mafunjo. Hiyo ni ya kushangaza sana. Niambie ni kitabu gani kingine kilicho na nyaraka za aina hiyo kutoka miaka elfu mbili au tatu iliyopita. Hapana, ni ya kipekee.

Kuna mvulana anayeitwa Dan Wallace, nilifundisha naye nilipokuwa Chuo cha Grace. Wallace ni geek wa Ugiriki. Unajua una geeks ya teknolojia. Yeye ni geek wa Kigiriki. Ana nywele zote nyeusi, nyeusi, anakua ndevu hizi sasa. Ana ndevu kubwa za zamani, ndevu zenye kichaka, na anaonekana kama yeye ni Mgiriki kweli. Na hata ana mavazi meusi ya Ugiriki na ana ndevu hizi sasa. Unajua anachofanya? Dan Wallace amegundua kuwa kuna hati huko Istanbul, ambapo Constantinople ilikuwa. Anaenda kama yeye ni Mgiriki. Je, anaenda huko ili apate hati hii? Anajua iko hapo. Je, ulimwengu wote unajua kuhusu hati hii? Hapana, hakuna mtu aliyeona hati hii. Anaenda huko akijaribu kuiondoa mikononi mwao. Kwa hivyo anapata Ugiriki wote na anaenda huko, wote wa Kigiriki kutoshea katika monasteri hii. Anafuata maandishi hayo. Huo ni ukweli. Itabidi umjue mtu huyu. Natumai hatapakia joto lolote juu yake. Naapa atapata picha zake au kitu kingine, lakini anaifuata. Namaanisha amefikiria juu ya hii kwa muda mrefu na ameifanyia kazi na nadhani amekuwa huko na kuzungumza nao. Anajaribu kukuza urafiki nao. Kwa njia, kwa nini lazima afanye hivyo? Kwa sababu hati ya Sinaiticus ilipatikana mahali gani? Sinaiticus ilipatikana katika Mlima Sinai, katika Monasteri ya Mtakatifu Catherine. Unatambua kile mtu huyo alifanya katika miaka ya 1800? Alitoka nje na kuiba maandishi kutoka kwa watawa. Watawa bado wana wazimu juu ya hilo hadi leo? Nyinyi mnacheke, mimi ni mzito. Nimekuwa katika monasteri ya Mtakatifu Catherine. Wanakumbuka kwamba milele kwamba hati hiyo iliibiwa. Sasa, kwa njia, kwa upande wangu,

ninafurahi kwamba waliiba? Ndio, kwa kweli kwa sababu ilikuwa imekaa katika monasteri hii, unatambua walichokuwa wakifanya na baadhi ya maandishi haya? Watawa walikuwa wakichoma kurasa za maandishi ili kukaa joto. Je, hilo ni tatizo? Je, unatambua kwamba maandishi haya ni kama baadhi ya bora zaidi duniani? Walikuwa wakichoma maandishi ili kukaa joto! Ninafurahi kwamba mtu huyo aliiba. Sawa, samahani.

V. Kwa nini Mungu alihifadhi neno lake bila ukamilifu?—pendekezo [57:01-59:23]

Tuna maandishi haya yote, unawezaje kusahihisha tofauti zote katika maandishi? Sasa, kwa njia, nyinyi mnaweza kufanya hivyo? Husomi Kigiriki na Kiebrania kwa hivyo huwezi kufanya hivyo. Je, mtu mwingine ambaye ni mtaalam kama Bruce Metzger hufanya tathmini hiyo ya maandishi. Sasa kinachotokea ni kwamba wanahariri pamoja maandishi ya Kigiriki au maandishi ya Kiebrania na kisha hiyo inachapishwa na kisha watu kama mimi wanaisoma. Katika maelezo ya chini wanakuambia usomaji anuwai? Ndio, wanafanya, ni rahisi sana. Katika maelezo ya chini unaweza kuona usomaji wote tofauti wa maandishi. Sasa tunawezaje kusahihisha vitu hivi vyote na kwa nini Mungu hakuvihifadhi kikamilifu? Jibu ni kwamba hatujui kwa nini Mungu hufanya kile anachofanya. Nitatengeneza kitu hapa. Kwa hivyo kwa hili nitatembea hapa kwa sababu huyu ndiye mimi anayetengeneza hii. Watu wengine kadhaa wamependekeza hii, watu wengi wanashikilia hii. Kwa nini Mungu hakuhifadhi Neno lake kikamilifu? Je, angeweza kuihifadhi kikamilifu? Kuna hati yoyote ambayo ni kamili? Hatujui kwa sababu tulichonacho ni maandishi ambayo yanatoka miaka mia moja baadaye na tunapaswa kulinganisha maandishi na maandishi, hatungejua hata ikiwa tulikuwa nayo.

Je, maandishi yana makosa? Ndiyo, wanafanya. Unatambua baadhi ya maandishi pembezoni anasema, "kuna baridi sana hapa hivi kwamba wino wangu unanifungia." Nina swali: unaandika vizuri wakati unaganda hivyo? La. Kwa hivyo maandishi hawa walikuwa na hali ngumu sana. Siwalaumu maandishi.

Walifanya kadiri wawezavyo. Hawakuwa na ukaguzi wa tahajia na Neno na aina hiyo ya msaada. Kwa nini Mungu hakuihifadhi? Pendekezo ni: ikiwa Mungu angehifadhi Neno lake kamilifu kama amri kumi na kuliacha kwenye sanduku, watu wangepanya nini kwa sanduku? Wangeishia kuabudu masalio. Je, wanadamu hufanya masalio kutoka kwa aina hiyo ya vitu? Wangeabudu masalio badala ya Mungu anayetoa amri kumi. Kwa hivyo nadhani alikuwa amepotea Neno lake kwa makusudi. Nataka uniabudu badala ya maandishi fulani. Kwa hivyo maandishi yamepotea na hatuna masalio, tuna maelfu ya maandishi.

W. Kutathmini Makosa ya Waandishi [59:24-60:38]

Wacha tuzungumze juu ya makosa ya waandishi. Tunajua aina za makosa ambayo waandishi hufanya? Ndiyo, tunafanya. Hapa kuna moja: Mwanzo sura ya 10 mstari wa 4. Kuna tofauti gani kati ya herufi ד(d) na herufi ר(r)? Kwanza kabisa unaweza kuona kuwa kuna tofauti? Tofauti ni nini? Kuna mtu yeyote anayeona donge dogo mwishoni mwa hiyo? Hiyo ni habari nzuri. Je, kuna mtu yeyote anayekumbuka jot na tiddle? Hiyo ni habari nzuri. Hii ni D (ד). Hii ni R (ר). Je, unafikiri waandishi waliwahi kuwachanganya D (ד) na R (ר)? Unaona jinsi hizo ziko karibu? Acha nikupe mfano. Jina la mtu huyu ni Dodanin, ikiwa umekariri zote kutoka Mwanzo 10. Jina la mtu huyu ni Dodanin. Lakini ukiangalia katika baadhi ya Biblia zako, haitasema "Dodanin," itasema "Rodanin." Unaona kwamba R na D zimechanganyikiwa? Kwa hivyo jina lake lilikuwa Dodo au jina lake lilikuwa Rodo? Shida ni kwamba barua inaonekana sawa hivi kwamba huchanganya herufi kama hizo mara kwa mara. Kwa hivyo D na R huchanganyikiwa. Sasa tunajua hilo ni tatizo kwa hivyo tunaweza kusahihisha hilo? Ndiyo tunaweza. Kulinganisha maandishi ungetarajia hiyo.

X. Usambazaji wa Mdomo na Maandishi [60:39-62:53]

Hapa kuna nyingine. Acha nikufanyie hivi kwa Kiingereza. Wakati mwingine walizungumza maandishi. Kuna faida gani ya kufanya hati ya mdomo? Ningekuwa hapa juu nikisoma, "Hapo mwanzo alikuwako Neno" au "Hapo mwanzo Mungu aliumba mbingu na nchi" nakili hii chini. Kuna faida gani?

Kutoka kwa maandishi moja katika darasa hili ningeweza kutoa ngapi? 100. Je, unaona faida ya kuifanya kwa mdomo? Lakini kuna shida gani na kuwa mdomo? Hapa kuna shida kwa mdomo: niandikie neno neno "hapo/wao/wao". Kuna shida gani? Una "huko", "yao", na "wao" wote wanasikika sawa. Sasa, wacha nifanye Zaburi 100 kama mfano wa hilo. Katika toleo la King James la Zaburi 100, itasema, "piga kelele ya furaha kwa Bwana! Njoo mbele yake kwa kuimba. Mjue, kwamba Bwana, yeye ndiye Mungu. Ni yeye aliyetuumba na (*lo' anaknu*) sio sisi wenyewe." Kuna mtu yeyote anayekumbuka kusikia hii? Huyo ndiye King James. Ukiangalia katika NIV yako na tafsiri nyingi za kisasa, utaona ni kama hii, "piga kelele ya furaha kwa Bwana! Njoo mbele yake kwa kuimba. Mjue, kwamba Bwana, Yeye ndiye Mungu. Ni yeye aliyetuumba sisi na sisi (*Ni anacle*) ni yake." Hiyo ni tofauti sana na "sio sisi wenyewe" - na "sisi ni wake." Unajua jinsi hizo zinavyotamkwa? "Na sio sisi wenyewe": *lo' anaknu*. Unajua jinsi, "na sisi ni wake" hutamkwa? *Ni anacle*. Kuna tofauti gani ya sauti kati ya, *Ni anacle* Na *lo' anaknu*? Niambie ni ipi. Hauwezi. Inatamkwa kwa njia ile ile. Ni *Ni anacle*. Lakini inaweza kuchukuliwa kama "sio sisi wenyewe," ndivyo King James Version inavyotafsiri, "na sisi ni wake" ndio njia tafsiri nyingi za kisasa kwa sababu tunaelewa zaidi juu ya mashairi sasa.

Y. Metathesis [62:54-63:28]

Metathesis—je, umewahi kuandika hii: "yao"? Je, vidole vyako vimezoea kufanya "yaani"? Je, ni faida gani ya MS Word? MS Word inawageuza. Umewahi kuwa na hilo kutokea? Inawageuza, kwa hivyo hiyo ni ya manufaa. Kwa hivyo ninapendekeza Microsoft Word. Hii inaitwa "Metathesis," unapobadilisha mpangilio wa herufi. Unapobadilisha barua, hiyo inaitwa metathesis. Ikiwa utawahi kusoma hiyo katika maandishi, ungejua hiyo inapaswa kuwa nini. Haidanganyishi mtu yeyote.

Z. Fission na Fusion [63:29-64:02]

Kwa hivyo hapa kuna moja. Katika maandishi ya mapema ya Kigiriki, yote yaliandikwa kwa herufi kubwa bila nafasi kati ya maneno. Je, unapenda kuwa na nafasi kati ya maneno? Niambie hii inasema nini. Nyinyi mnasoma Kiingereza. (watu wanajaribu kusoma CHRISTISNOWHERE). Ndio, nyinyi ni kundi la wapagani. Hii ni nzuri, hii ni kiliturujia, "Kristo yuko sasa hapa." [Wanafunzi walisoma: Kristo hayupo popote]. Unaona shida ni nini wakati huna nafasi kati ya maneno?

AA. Homeoteleuton: miisho sawa [64:03-65:08]

Hapa kuna nyingine. Hii inaitwa "homeoteleuton." Ninaipenda tu kwa sababu ni aina ya neno zuri. "Homo" inamaanisha nini? Sawa. "Homeoteleuton" inamaanisha "mwisho sawa." Nyinyi nyote mnajua hili: shida sawa ya mwisho. Umewahi kusoma kwenye ukurasa na unakutana na neno hapa na linarudiwa chini kama mistari mitatu hapa na jicho lako linaruka chini ya ukurasa kwa sababu unakutana na kisha kuruka chini. Acha nikupeleke kwa Yesu nikifanya mfano wa Msamaria Mwema. Mwanadada huyo alipigwa. Kulikuwa na kuhani na anakuja kwake na "anapita upande wa pili." Na kisha kuna Mlawi, anakuja kwa huyu maskini ambaye amepigwa na "anapita upande wa pili." Shida ni nini?—"Pita kwa upande mwingine," na "kupita kwa upande mwingine" inarudiwa. Katika maandishi fulani, mwandishi angefanya nini? Jicho lake liliruka chini ya ukurasa? Alimruka mmoja wa wavulana kwa sababu jicho lake liliruka chini ya ukurasa. Sasa umewahi kusoma kama hiyo na unaruka chini ya ukurasa? Hiyo inaitwa "homeoteleuton," mwisho huo huo, unaruka chini ya ukurasa ukiruka baadhi ya nyenzo.

AB. Dittography na Haplography [65:09-65:45]

Sasa hapa kuna njia nyingine ya kufanya makosa, "Dittography." "Dittography" inamaanisha, umewahi kuandika kitu na unakiandika mara mbili wakati kilipaswa kuandikwa mara moja tu? Kisha unagundua kuwa ulifanya kitu kimoja mara mbili. Kisha ninajikasirikia sana, "Ah, siwezi kuamini kuwa nimeandika hiyo tu." Kwa hivyo basi unaifuta. Hiyo ni "Dittography."

Inamaanisha iliandikwa mara mbili lakini ilipaswa kuandikwa mara moja.

Haplography inamaanisha ilipaswa kuandikwa mara mbili lakini waliandika mara moja tu. Kwa hivyo dittografia na haplography ni kinyume. Dittography inamaanisha iliandikwa mara mbili lakini ilipaswa kuandikwa mara moja.

Haplography inamaanisha iliandikwa mara moja na inapaswa kuandikwa mara mbili. Unajua umefanya makosa ya aina hii.

AC. Kuoanisha Ufisadi [65:46-67:18]

Hapa kuna nyingine: kuoanisha ufisadi. Hii inatokana na kitabu cha Ayubu sura ya 3. Katika Ayubu sura ya 3 inakwenda hivi. Nini kinatokea kwa Ayubu? Ayubu anapata lami kutoka kwake. Kwa hivyo Ayubu anapata lami kutoka kwake na mkewe anakuja katika sura ya 3, watoto wake wamekufa, kila kitu kimelipuliwa. Anakuja kwa mumewe anayeteseka. Sasa nitakunukuu kihalisi Kiebrania, niambie ni nini kibaya. Kwa Kiebrania inasema kihalisi: "Mke wa Ayubu anakuja na kusema, [Ayubu ana majipu haya yote] 'Ayubu, msikifu Mungu na ufe.'" Hii imenukuliwa moja kwa moja kutoka kwa Kiebrania, "baruk," inamaanisha "kubariki" - "Mbariki Mungu na ufe." Sasa unaposoma hiyo kutoka kwa mke wa Ayubu, ni wazi kabisa kile alichosema hasa. Je, alisema, "Mbarikini Mungu na ufe"? Ndio, alikuwa mwanamke mcha Mungu sana. La. anapokuja kwa Ayubu na msiba huu wote na anasema nini? "Mlaani Mungu na ufe." Shida moja ilikuwa nini? Je, waandishi hawakutaka kuandika "kumlaani Mungu"? Waandishi hawakupenda kuandika hivyo. Waliweka "mbariki Mungu" hapo badala yake. Sasa, kwa njia, mtu yeyote anayesoma maandishi hayo, unajua kwamba inapaswa kuwa "mlaani Mungu na ufe"? Acha niseme hivyo tena: mtu yeyote anayesoma maandishi hayo, unajua kwamba inapaswa kuwa "mlaani Mungu na kufa"? Mtu yeyote anayeisoma anajua hilo. Kwa hivyo kinachotokea ni wasomaji kugeuza hiyo. Waandishi hawakupenda kuandika hivyo, kwa hivyo waliweka "mbariki Mungu na ufe" badala yake. Kwa hivyo hiyo inaitwa "kuoanisha ufisadi." Hawakupenda kuandika "laani Mungu na ufe" kwa hivyo waliipatanisha kuwa kitu ambacho walikuwa vizuri zaidi.

AD. Mkanganyiko [67:19-68:15]

Sasa hapa kuna mkanganyiko. Conflation ni ya kuvutia. Baadhi ya maandishi, hii inatoka katika kitabu cha Ufunuo ninaamini au Matendo. Inasema, Kwa hivyo una maandishi hamsini ambayo yanasema "Kanisa la Mungu", "Kanisa la Mungu", "Kanisa la Mungu", na "Kanisa la Mungu". Halafu una maandishi mengine hamsini ambayo yanasema, "Kanisa la Bwana", na "Kanisa la Bwana". Sasa wewe ni mwandishi wa baadaye, una maandishi hamsini ambayo yanasema "Kanisa la Mungu", na una maandishi hamsini ambayo yanasema "Kanisa la Bwana", ni ipi utanakili? Ndio, kwa hivyo ulifanya nini? Kwa njia, wacha niulize, ungefanya nini? Ikiwa una hati moja inayosema "Kanisa la Bwana", na moja inayosema "Kanisa la Mungu", ungefanya nini? Wanaichanganya na wanasema, "Kanisa la Bwana Mungu". Kwa hivyo maandishi ya baadaye yana "Kanisa la Bwana Mungu." Sasa uhakika na kuchanganyikiwa ni kwamba, maandishi yana tabia ya kukua, kwa sababu ya mwelekeo huu wa kuchanganya. Kwa hivyo kwa kuchanganyikiwa maandishi yana tabia ya kukua kwa sababu ya shida hii ya kuchanganya.

AE. Kanuni za kupima ushahidi wa maandishi

Wazee na Wafupi wanapendekezwa [68:16-68:56]

Sasa, hapa kuna kanuni kadhaa za kuamua ni usomaji gani wa maandishi unapaswa kukubaliwa katika Biblia. Maandishi ya zamani: ikiwa una hati ya karne ya 16 na unayo ya karne ya 3, ni ipi unayoweka uzito zaidi? Karne ya 3. Sababu? Kwa sababu ni mapema. Kadiri maandishi yanavyozeeka, ndivyo inavyokuwa na hadhi zaidi - maandishi ya zamani, ni bora zaidi. Usomaji mfupi unapendekezwa. Kwa nini wanapendelea usomaji mfupi? Una seti mbili za maandishi yanayoendelea, kwa nini wanapendelea ile fupi? Je, maandishi yalikuwa na tabia ya kukua kwa muda? Kwa hivyo fupi labda ni ya zamani na bora. Kwa hivyo usomaji mfupi unapaswa kupendelewa. "Kanisa la Bwana" au "Kanisa la Mungu" lakini sio "Kanisa la Bwana Mungu."

AF. Imeenea kijiografia [68:57-69:51]

Sasa, wacha nifanye hivi tu. Tuseme tuna maandishi mia moja kutoka Wenham huko Massachusetts. Tunayo, kwa upande mwingine, seti ya maandishi matano ambayo hayakubaliani na hati ya Wenham. Moja ya maandishi hayo ni kutoka Washington, DC, moja inatoka Philadelphia, hatufanyi New York City huko Boston hapa, Boston ni nyingine, na LA ni nyingine, na Miami ni nyingine. Nimepata tano tu, lakini tuna usomaji sawa kutoka Washington, Philadelphia, Boston, LA, na Miami na umepata usomaji tofauti kutoka kwa maandishi mia moja kutoka Wenham. Ni usomaji gani ungekubali? Tano au mia moja. Watano, kwa nini? Kwa sababu zimeenea kila mahali. Je, zile za Wenham zote zingenakiliwa kutoka kwa kila mmoja? Je, wote wangukuwa na makosa sawa? Lakini kadiri usomaji unavyoenea zaidi, ndivyo usomaji unavyokuwa wa thamani zaidi.

AG. Familia za maandishi [69:52-70:31]

Sasa hebu tujadili nambari na aina ya maandishi. Familia ya maandishi ni nini? Familia ya maandishi ni wakati una mzazi, mzazi anakiliwa, hiyo inaitwa "mtoto." Kwa hivyo una mzazi, mtoto, mtoto ananakiliwa na unaona kwamba wote wanarudi kwa mzazi mmoja? Kwa hivyo mtu ananakiliwa wacha tuseme mara tano. Wote wanarudi kwa mzazi mmoja. Je, familia fulani ni seti bora ya maandishi na familia nyingine ni seti mbaya zaidi ya maandishi? Kwa hivyo kinachotokea ni kwamba unaweza kuthamini familia hizi za maandishi. Una familia ya Magharibi, familia ya Alexandria, na kisha unaweza kupima maandishi na unaweza kujaribu kuchagua familia bora ya maandishi.

AH. Waandishi wa Agano Jipya na Agano la Kale [70:32-72:07]

Acha nipige jambo moja zaidi hapa, kwa kadiri ya Agano Jipya. Ninataka kukutofautisha Agano Jipya na Agano la Kale. Je, waandishi wa Agano Jipya walionakili Agano Jipya, walikuwa waandishi wazuri? Wakristo wa kwanza, walikuwa wameelimika au hawakuwa na elimu? Wakristo wa kwanza hawakuwa na elimu. Je, Wakristo wa mapema walikuwa matajiri au maskini? Maskini, hasa.

Je, Wakristo wa kwanza walikuwa wameketi katika nyumba zao, nyumba yenye kiyoyozi, au wakikimbia mateso? Kukimbia mateso. Unapokimbia mateso, maskini na asiye na elimu, je, unafanya mwandishi mzuri? La. Je, maandishi ya Kikristo ya mapema ni magumu kwa sababu hayakuwa maandishi wa kitaalam? Je, Wakristo wa kwanza walifanya mafunzo ya mwandishi wa kitaalam? Sio mengi, baadaye walifanya hivyo. Sasa niambie juu ya watu wa Kiyahudi. Je, watu wa Kiyahudi walikuwa maandishi wazuri au maandishi wabaya? Nzuri. Mtaalamu - kutoa maisha yao yote kunakili Maandiko? Hati zetu bora za Kiebrania zinatoka karibu 1000 BK - 800 BK, zinaitwa Maandishi ya Masoreti (MT). Maandishi haya ya Masoreti waliyonakili wakati mwingine wangesema, ukurasa huu lazima uwe na 25 "a". Na wangehesabu kwenye ukurasa wa 25 "a"s. Ikiwa moja ya "a" haikuwepo, wangeharibu hati yako? Swali: je, watu hao walikuwa waangalifu sana? Maandishi ya Kiyahudi yalikuwa sahihi sana. Hata hivyo, tatizo ni nini? Hati zetu bora za Kiyahudi za Kimasoreti ni kutoka 800-1000 BK. Kuna shida gani? Je, 1000 BK imechelewa wakati Musa alikuwa 1400 KK? Ndiyo.

AI. Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi [72:08-73:38]

Kisha, ghafla, mnamo 1948, mtoto fulani wa Kiarabu alikuwa nje kwa matembezi kando ya Bahari ya Chumvi, akatupa jiwe kwenye pango. Alisikia mlio badala ya mlio na akasema, kuna kitu ndani. Aliingia ndani na kupata mtungi mkubwa wa zamani. Anafungua mtungi na ndani kuna karatasi hii yote. Anasema, "woah, hii ni nini? Unaweza kuchoma moto na hii usiku kucha." Anaivuta, inageuka nadhani wanauza ya kwanza kwa pesa 50. Je, ina thamani gani sasa? Mamilioni. Kwa kweli, unajua walifanya nini na Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi? Baadhi ya wavulana, walipoipeleka Bethlehemu, walitaka kupata pesa zaidi ili ujue walichofanya? Waliirarua ili waweze kuuza vipande 10 badala ya moja. Unasema hawakufanya hivyo. Ndiyo, walifanya hivyo. Lakini hata hivyo, tulipata Hati-kunjo hizi za Bahari ya Chumvi mnamo 1948. Kuna faida gani? Kwa nini unasema mengi kwa heshima jina la Marty Abegg, rafiki yangu mzuri ambaye alifanya kazi kwenye Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi na kuifungua? Nadhani

ilikuwa pango la 13 au pango la 11, alilipua na kompyuta ya Mac kweli. Kwa nini ninamheshimu sana Marty? Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi ni hati zetu bora za Kiebrania. Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi, mnamo 1948 ziliturudisha nyuma miaka 1000 kabla ya wakati wa Kristo. Hiyo ni kuruka kwa miaka 1000. Je, sasa tunaweza kuangalia jinsi maandishi hayo ya maandishi ya marehemu ya Kimasoreti yalivyo mazuri? Ndio, tuna kuruka kwa miaka 1000 sasa. Nadhani walipata nini? Je, maandishi ya Kiebrania ni sahihi? Maandishi ya Kiebrania ni sahihi. Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi zinathibitisha hili kwa ujumla.

AJ. Gabi Barkai na Nambari 6 [73:39- 76:19]

Sasa, kwa njia, wacha nikuambie hadithi juu ya mvulana anayeitwa Gabi Barkai, nilisoma chini yake katika miaka ya 1970, baada ya Vita vya wenyewe kwa wenyewe. Gabi Barkai amesoma makaburi huko Yerusalemu maisha yake yote na ninazungumza maisha yake yote, miaka 40 au 50. Gabi anaweza kuingia kwenye kaburi huko Yerusalemu na kama anajua kila kaburi huko Yerusalemu. Yeye ni mtu mkali sana. Anatembea hadi ukutani, akaweka mkono wake ukutani na atasema, alama hiyo ya patasi ilitengenezwa mnamo 300 KK. Jamaa huyu ni mzuri. Yeye ndiye bora zaidi ulimwenguni. Ametumia maisha yake yote kufanya hivyo. Sasa kuna shida gani na makaburi? Kawaida huwazika watu na utajiri wao wote. Kawaida ni nini hufanyika kwa kaburi? Majambazi wa kaburi hufika huko na kung'oa vitu vyote ili uachwe vipande vichache vya shayiri na vipande. Je, unaweza kufanya uchumba wa kaboni-14 juu yake? Lakini mara nyingi huachwa na chochote isipokuwa mabaki tu. Tazama na tazama, hii ni katika miaka ya 1980, wanachimba kutengeneza hoteli mpya na walitoa koleo la mvuke, wanachimba na ghafla waligonga kitu. Walisema, "Ng'ombe mtakatifu, hii ni kaburi." Una kaburi huko Yerusalemu, utamwita nani? Gabi Barkay. "Gabi, nenda hapa, tumegonga kaburi." Kilichotokea ni kwamba, kulikuwa na tetemeko la ardhi na tetemeko la ardhi liliangusha paa la kaburi kwenye kaburi. Swali: hiyo ni nzuri? Ndio, vitu vyote bado viko katika situ. Walifungua kaburi hili na kaburi hili lilianzia 700 KK. Hii ni kutoka wakati wa Hezekia, mfalme wa Yuda. Paa la

kaburi lilianguka, kuna mwanamke ndani, unaweza kujua kutoka kwa mifupa. Amezunguka shingo yake, hirizi kidogo iliyotengenezwa kwa fedha. Iliwachukua miaka 3 kutembeza hirizi hii ya fedha kutoka 700 KK. Ilisema kitu kama hiki, na hii ni njia nzuri ya kumaliza darasa, "Bwana akubariki na kukulinda. Bwana akurehemu na aangaze uso wake juu yenu na kuwapa shalom." Umewahi kusikia hivyo? Je, mchungaji wako aliwahi kusema, "Bwana akubariki na kukuhifadhi na kuwaangazia uso wake"? Hii ni baraka ya kikuhani kutoka Hesabu 6:24ff. Gabi Barkai alipata kipande cha kwanza cha Maandiko kuwahi kupatikana—600-700 KK. Je, inasema kitu kimoja ambacho Biblia yako inasema? Kitu kimoja. Kwa hivyo tunaweza kuwa na imani katika Maandiko. Tukutane wiki ijayo.

Huu ni hotuba namba 3 na Ted Hildebrandt juu ya Historia ya Agano la Kale, Fasihi, na Theolojia. Hotuba hii ilikuwa juu ya usambazaji wa Biblia kutoka kwa Mungu kwenda kwetu.

Imeandikwa na Lauren Arzbecker Mbaya iliyohaririwa na Ted Hildebrandt 2